

SUMMARY

Zhuravel O.A. Principles of realization of citizens' right to self-defense. The article deals with clarification of the essence and content of the principles of realization of the right of citizens to self-defense, determination of their place in the system of constitutional principles of ensuring the rights and freedoms of man and citizen, as well as the correlation with the corresponding directions and tasks. The state of normative consolidation of the principles of realization of the right of citizens to self-defense has been analyzed and their author's list is proposed. In particular, the principles of realization of the right of citizens to self-defense are proposed to consider the principles: the rule of law, legality, voluntariness, the validity of self-defense, the presumption of the legitimacy of human rights to grant him rights, freedoms and legitimate interests, proportionality of violations, reality violations, reasonable and objective assessment of necessity, the significance and effectiveness of self-defense, the absence of excessive limits of self-defense, legal liability for deviations from the order and rules of self-defense.

It is established that the principles of realizing the right of citizens to self-defense are a system in which they are interrelated and interdependent. Therefore, a violation of one of them may lead to a change in others. It is in these principles that the content of the legal institution of self-defense is clearly manifested, since they determine the most significant features, qualitative properties of legal regulation of the right of a citizen to self-defense. The success of the implementation of the right of citizens to self-defense is achieved through the consistent application of both the whole system of principles and each of them separately.

Keywords: self-defense, realization, principle, illegal encroachment, protection of rights and freedoms, socially dangerous attempt, termination of encroachment, forms, methods, means of self-defense.

УДК 342.9 (477) (043.3)

Захарова О.В. ©

здобувач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-1-105-110

СУСПІЛЬНА МОРАЛЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Досліджено сутність та зміст суспільної моралі як об'єкта адміністративно-правової охорони. З'ясовано стан дотримання принципів суспільної моралі та характерні проблеми, що його гальмують в сучасних умовах розбудови національної гуманітарної політики. Доведено необхідність реагування держави щодо охорони суспільної моралі, що зумовлено загостренням у суспільстві протягом останніх десятиріч відповідних соціальних, політичних, економічних, організаційно-правових, ціннісно-орієнтаційних, соціально-деформаційних проблем, які проявились у морально-етичній сфері. Визначено загальні та специфічні ознаки морально-етичної сфери як об'єкта адміністративно-правової охорони.

Ключові слова: мораль, суспільна мораль, охорона суспільної моралі, законодавство, адміністративно-правова охорона.

Постановка проблеми. Переживаючи складний етап розвитку, сучасне українське суспільство опинилося на межі необхідності переосмислення ролі таких важливих соціальних регуляторів як мораль і право, що є головними засобами впорядкування людського співіснування. Саме від їх ефективної взаємодії значною мірою залежать перспектива розбудови держави і суспільства на основі законності і правопорядку, рівень моральної і правової свідомості його членів.

Нині українське суспільство максимально політизовано і прагматизовано, унаслідок чого в суспільній свідомості наочно простежуються прямо протилежні явища: з одного боку – практично знецінився потенціал моральних норм як регулятора стосунків, а з другого – усе більше виявляє себе прагнення людей моральних цінностей, відновлення розмежування добра і зла. Триває болісний процес «переоцінювання цінностей», формування нових моральних ідеалів, які б відповідали сучасному рівню розвитку суспільних відносин [1, с. 100].

© Захарова О.В., 2018

Саме мораль, разом із різними духовними цінностями, є визначальним чинником нормальної життєдіяльності будь-якого громадянського суспільства. Як слушно зазначає А. Ушаков, сьогодні стає дедалі очевиднішим, що успіхи науково-технічного інформаційного прогресу не призвели до підвищення рівня моральності та духовності людства, а іноді спостерігаються зворотні тенденції. Саме тому багато діячів науки, культури, релігії одним із шляхів подолання цієї кризи вважають розвиток духовності, яка повинна пронизувати всі сфери суспільства і спрямовувати на їх гармонізацію. Єдність наукового знання і духовних традицій давнини є одним із шляхів морального прогресу в суспільстві [2, с. 238].

Отже, нова парадигма розвитку українського суспільства вимагає вжиття скоординованих соціально-економічних, наукових, інформаційних, фінансових, нормативно-правових, кадрових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на вдосконалення діяльності публічної адміністрації щодо охорони суспільної моралі.

Стан наукової розробки проблеми. Попри те, що проблеми правової охорони суспільної моралі неодноразово ставали предметом наукових досліджень відомих вчених-правознавців, зокрема: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, І.В. Арістової, О.М. Бандурки, В.М. Бевзенка, Д.М. Бахраха, К. С. Бельського, Ю. П. Битяка, А.С. Васильєва, В.В. Галуцька, В.М. Гарашука, І.П. Голосніченка, І.С. Гриценка, Т.О. Гуржія, Є.В. Додіна, Р.А. Калужного, С.В. Ківалова, А.М. Колодія, Т.О. Коломонець, В. К. Колпакова, А.Т. Комзюка, С.Ф. Константінова, В.В. Костицького, О.В. Кохановської, М.В. Лошицького, Р.С. Мельника, Т.П. Мінки, Р.В. Миронюка, С.О. Мосьондза, В.Я. Настюка, В.І. Олефіра, В.Ф. Погорілко, Д.В. Приймаченка, П.М. Рабіновича, Ю.М. Старилова, Ю.О. Тихомирова, М.М. Тищенко, Ю.М. Тодики, О.Ф. Фрицького, О.І. Харитонової, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи, О.С. Юніна та ін., наразі постало питання перегляду усталених підходів до з'ясування значення суспільної моралі, пріоритетних напрямів її формування, адже спеціальних досліджень, спрямованих на вивчення особливостей адміністративно-правової охорони суспільної моралі в Україні не проводилося, зазначена тематика не була повноцінно вивчена в теоретико-методологічних роботах з адміністративного права.

Мета статті полягає у необхідності з'ясування сутності суспільної моралі як об'єкта адміністративно-правової охорони.

Виклад основного матеріалу. Поєднуючи себе із відповідними соціальними регуляторами, мораль розглядається як одна з форм суспільної свідомості, вона являє собою своєрідне відбиття моральних відносин в уявленнях і поняттях, закріплених у певних нормах поведінки людей. Іншими словами мораль тісно пов'язана із суспільством, є визначальним рівнем свідомості усіх його членів, показником розвитку держави та суспільства.

До числа відносин, що складають основу суспільної моралі, належать відносини з приводу:

- нормального стану соціального співіснування, тобто обставин, які забезпечують узгоджені дії індивідів один до одного, до соціальних груп і всього суспільства в цілому, а також обстановку громадського спокою;
- задоволення різних життєвих потреб способами і в формах, схвалюваних державою та суспільством;
- належної поведінки громадян в публічних місцях, під час праці, відпочинку, в побуті та інших взаємовідносинах громадян між собою;
- поваги до честі, гідності громадян, до праці та його результатів, до моральних та культурних цінностей тощо.

Підтримання цих відносин у належному стані забезпечується примусовою силою держави, адже забезпечення охорони суспільної моралі, як незамінного чинника розвитку цивілізованої спільноти, є пріоритетним напрямом функціонування будь-якої державою. Саме соціальний зв'язок у відносинах в сфері суспільної моральності виступає певним захисним механізмом інтересів суспільства і громадян від аморальних, адміністративно караних діянь. Руйнівні, вражаючі їх властивості викликають необхідність особливої діяльності щодо запобігання та усунення можливості завдання шкоди цими діями.

Механізм протиправного посягання на суспільні відносини, що охороняються в сфері суспільної моральності, полягає в тому, що один з названих суб'єктів (громадянин) не виконує чи неналежним чином виконує встановлені для нього обов'язки щодо дотримання загальноприйнятих правил поведінки і тим самим розриває соціальний

зв'язок, що охороняється законом, виключає себе від сфери охоронюваних законом відносин. Саме шляхом посягання на цей захисний механізм і завдається шкода відносинам в сфері суспільної моралі як видового об'єкта даних правопорушень.

Під час посягань на суспільну моральність порушується злагоджений механізм життєдіяльності суспільства, відбувається дезорганізація його об'єктивної сторони – моральнісних відносин – і в той же час завдається певна шкода його суб'єктивній стороні, індивідуальній свідомості, душевному стану людей як суб'єктів суспільних відносин. Це може стосуватися як невеликої групи людей, так і більш широкої просторової сфери певного району, місцевості, наприклад, при руйнуванні пам'ятників історії і культури, масовому знищенні або пошкодженні місць поховання.

Протидія цим негативним явищам завжди була одним з державних пріоритетів, підтвердженням чому є, як приклад, Указ Президента України «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя», де наголошується, що захист моральності, утвердження в суспільстві загальнолюдських гуманістичних цінностей, здорового способу життя, докорінне вдосконалення системи духовного, морально-етичного, патріотичного, правового, естетичного та екологічного виховання перш за все молоді та дітей, забезпечення реалізації відповідних конституційних прав і свобод людини і громадянина, захист прав та інтересів дитини, підвищення суспільного значення сім'ї, утвердження шанобливого ставлення до жінки, постійна турбота про підростаюче покоління, його виховання, широке залучення до цієї загальнонародної справи творчих спілок, органів місцевого самоврядування, всієї громадськості є на сучасному етапі одним із найпріоритетніших напрямів діяльності Кабінету Міністрів України, всіх центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, навчальних закладів, засобів масової інформації та правоохоронних органів [3].

Разом з тим, цей нормативно-правовий акт є скоріше виключенням ніж правилом, адже був підписаний ще у 2002 році. Після його прийняття безумовно вживалися заходи щодо охорони суспільної моралі, проте вони були епізодичними та непослідовними.

Результатом зараз маємо катастрофічну ситуацію в досліджуваній сфері. Проголошення широкого кола свобод, наданих громадянам – слова, думки, совісті, поширення інформації тощо на сучасному етапі супроводжується багатьма негативними тенденціями, що за певних умов перешкоджають досягненню належного рівня розвитку суспільства та є причиною його духовної та моральної деградації і культурного занепаду. Такі явища продукуються самим суспільством, і за своєю природою мають матеріальну форму – друковані видання, кінопродукція, преса та інші. Безперечно, не всі члени суспільства сприймають ці явища однаково та є споживачами такої продукції, проте попит на неї існує. Найбільш серйозна, на наш погляд, і прихована небезпека при цьому полягає в тому, що суспільство, в якому панує терпимість до проявів аморального, бездуховного та загально безмістовного й некорисного, стає відкритим і для всіх інших впливів і різного роду маніпулювань; стаючи вразливою до завуальованого нав'язування тих чи інших ідей, котрі подаються як «цінності», така важлива складова соціуму, як суспільна свідомість, руйнується із середини [4, с. 392].

Все більшого поширення в українському суспільстві набуває алкоголізм. Прихована реклама на телебаченні, пропаганда пияцтва у кіно, реклама у друкованих виданнях – все це сприяє поповненню рядів алкогольно залежних. Україна займає одно з перших місць у світі по кількості вживання алкоголю. 15 літрів спирту в рік на душу населення. В Україні налічується до 1 мільйона людей, які страждають від алкогольної залежності. 400 тисяч людей, вмираючих щорічно в Україні, загинули внаслідок нездорового способу життя, і надмірного споживання алкоголю. Згідно з дослідженнями Всесвітньої організації здоров'я 20% українців вживають алкоголь в кількості, що набагато перевищує норму.

Відповідно до Загальноєвропейського опитуванням молоді про вживання алкоголю і наркотичних речовин, близько 87% школярів в Україні хоч би раз куштували алкоголь. А більше 26% вживають алкоголь кілька разів на місяць.

Всесвітня організація здоров'я називає ще сумнішу статистику: 57% дітей у віці до 13 років вживають алкоголь, 40% молодих людей у віці від 14 до 18 років систематично п'ють, і їм вже потрібна реабілітація і спеціалізоване лікування алкоголізму або лікування наркоманії [5].

Надзвичайно поширеним негативним явищем в Україні є тютюнопаління. За кількістю курців Україна посідає 17 місце в списку країн-лідерів. Щорічно до числа курців

долучаються не менш 100 000 українців, при цьому кожен четвертий підліток в Україні викуряє першу сигарету у віці 10 років. Україна є другою країною у світі (після Чилі), де у віці 13-15 років курять більш 30 % юнаків і дівчат, а також займає II місце за кількістю викурених цигарок на одного громадянина. Розрахунки Всесвітнього банку свідчать про те, що економічні збитки України від тютюну складають близько 2 мільярдів доларів щорічно. За офіційною статистикою в Україні щороку від хвороб пов'язаних з курінням помирає 120 тисяч чоловік [6].

Викликає занепокоєння поширення в Україні наркоманії, що останнім часом набуває ознак епідемії. Зокрема, за даними МВС, в Україні – 500 тисяч наркозалежних, з них – 171,6 тисяч вживають наркотики регулярно. Близько 5 тисяч наркозалежних не досягли 18 років [7].

Останнім часом в Україні набувають масштабу такі негативні соціальні явища як расизм та ксенофобія щодо іноземців, а низка вбивств і жорстокого поводження з ними свідчать про зростання деструктивної агресивності в суспільстві.

Зазначені негативні явища безпосередньо пов'язані із легкодоступністю до низькопробної теле-, радіо-, відеопродукції, музичних та художніх творів, друкованих матеріалів, іншої інформації, насиченої захопленням силою, надмірною, часто патологічною увагою до проявів жорстокості та актів насилля, повною незалежністю від етичних табу, нав'язуванням обивательсько-нігілістичного ставлення до загальнолюдських норм, що негативно впливає на психічний розвиток особистості. Внаслідок цього такі споконвічні цінності як добро, честь та справедливість нівелюються і відходять на другий план. Надзвичайну загрозу суспільній моралі несе мережа Інтернет. Доступність до мережі зростає, а правових механізмів забезпечення і захисту суспільства, особливо дітей, немає.

Першочерговим завданням держави у всьому світі визнається захист підростаючого покоління від шкідливого впливу деякої інформаційної продукції на їх психіку. Бажання захистити молодь не є безпідставним. Згідно з дослідженнями кандидата психологічних наук О.Ю. Дроздова, відповідаючи на питання анкети, 58% учнів загальноосвітніх шкіл повідомили, що вони готові копіювати негативну поведінку телегероїв, а 37,3% висловили готовність вчинити протиправні дії, наслідуючи вчинки телегероїв.

Згідно з дослідженнями Мічиганського університету (США) телебачення несе відповідальність за 10% кримінальних злочинів, скоєних громадянами. Діти до 8 років, які щоденно переглядають телевізійні передачі зі сценами насильства та жорстокості, до 30 років здебільшого схильні до вчинення кримінальних злочинів, зокрема – відносно своїх батьків та однолітків [8].

Вище викладені факти ще раз підкреслюють необхідність вжиття комплексу заходів щодо охорони суспільної моралі в Україні, підтвердження чого може слугувати громадська думка. Так, за даними всеукраїнського дослідження, більша частина українців (60,2%) вважає низьким рівень моралі в Україні, більш ніж чверть опитаних (29,4%) охарактеризували б його як середній і тільки 2,1% українців вважають сьогоднішній рівень моралі в українському суспільстві високим.

Необхідність реагування держави у сфері охорони (захисту) суспільної моралі також обумовлена загостренням у суспільстві протягом останніх десятиріч відповідних соціальних, політичних, економічних, організаційно-правових, ціннісно-орієнтаційних, соціально-деформаційних проблем, які проявились у морально-етичній сфері.

Розв'язання означених проблем, насамперед, вбачається за допомогою застосування широкого кола адміністративно-правових засобів, що пов'язано із публічно-правовою природою охорони суспільної моралі, яка, на нашу думку, постає як свого роду відбиття ставлення держави до морально-етичних питань, та проявляється в тому, що:

- саме моральні норми стали основою та підґрунтям для розроблення та закріплення органами законодавчої влади відповідних адміністративно-правових норм;
- дотримання норм етики та моралі становить важливий обов'язок суб'єктів публічного адміністрування;
- норми адміністративного права слугують втіленню моральних правил про правомірну і адміністративно карану поведінку, вони характеризуються чіткістю вираження і деталізацією їх та визначають відповідне коло суб'єктів, яким ці приписи адресовано, а їх реалізація здійснюється за допомогою механізму адміністративно-правового регулювання;
- норми адміністративного права містять засоби забезпечення виконання моральних і етичних норм і санкції за порушення окремих моральних правил;
- якщо моральна поведінка забезпечується лише внутрішнім переконанням, впли-

вом авторитету суспільства та громадської думки, стереотипами виховання та психологічними особливостями індивідів, то правомірна, з позицій адміністративного права, поведінка досягається за допомогою державно-примусових засобів;

– реалізуючи норми, розроблені й закріплені законодавцем, виконавча влада при цьому здійснює їх охорону і постає гарантом їх дотримання, що впливає з її призначення виконувати веління та приписи законодавчої влади;

– порушення адміністративно-правових норм, які регулюють відносини у сфері охорони суспільної моралі, тягне негативні наслідки майнового, особистого чи організаційного характеру, що застосовуються на відповідних підставах і в законодавчо визначеному порядку державним апаратом.

Узагалі стан суспільної моралі як моралі, пануючої в даному суспільстві, яскраво демонструє рівень демократизації та стабільності розвитку цього суспільства, багато в чому визначає стан та сферу свободи індивіда, обумовлює захищеність його прав та свобод, окреслює межі втручання держави, гармонізує, узгоджує особисті (індивідуальні) та суспільні інтереси, надаючи і тим, і іншим належної легітимації та охорони. Суспільна мораль також здатна сприяти (чи, навпаки, перешкоджати за умов свого низького рівня) належному виконанню органами та посадовими особами публічної влади (органами державної влади та місцевого самоврядування) покладених на них функцій і повноважень, забезпечити та уможливити відповідальність останніх за свою діяльність та її результати перед суспільством.

Висновок. Таким чином, суспільна мораль виступає важливим об'єктом адміністративно-правової охорони, необхідність постійного та цілеспрямованого здійснення якої полягає:

по-перше, у визнанні моральності та її охорони як одного із пріоритетів серед завдань публічної адміністрації та системоутворюючих елементів національної інформаційної безпеки;

по-друге, у наявності окремої важливої групи суспільних відносин щодо охорони суспільної моралі, яка потребує регулювання з боку держави;

по-третє, у соціальному запиті суспільства на регулятивну роль держави в охороні моральних цінностей;

по-четверте, у наявності системи нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із охороною суспільної моралі;

по-п'яте, у здійсненні керівного впливу щодо галузей, функціонування яких пов'язане із охороною суспільної моралі (управління культурою, освітою, наукою, охороною здоров'я, а також у галузі інформатизації, видавничої справи, діяльності засобів масової інформації тощо), котрі найбільш повно і всебічно можуть бути забезпечені виключно за допомогою державно-владного регулювання;

по-шосте, у наявності системи органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, здатних забезпечити реалізацію функції держави, пов'язану із охороною суспільної моралі;

по-сьоме, у здійсненні державного контролю та нагляду за додержанням чинного законодавства й вимог відомчих нормативно-правових актів у сфері охорони суспільної моралі, а також за обігом продукції, що може негативно впливати на фізичний, розумовий або моральний розвиток громадян України;

по-восьме, в установленні умов і порядку обігу продукції, що негативно впливає на суспільну мораль;

по-дев'яте, у застосуванні заходів державного примусу, в тому числі адміністративної відповідальності, до порушників законодавства в сфері охорони суспільної моралі.

У теорії адміністративного права суспільна мораль має надзвичайно важливе значення, розкриваючись через систему визнаних державою, формально закріплених правових, а також етичних і окремих соціальних норм, що впливають із суспільних відносин громадян і держави та її інститутів і охороняється за допомогою адміністративно-правових засобів. Розуміння сутності та змісту категорій «суспільство», «мораль», а також «право» у їх поєднанні та взаємообумовленості визначає роль держави та її відповідальність за належне забезпечення суспільної моралі, що є одним з важливих об'єктів адміністративно-правової охорони.

Бібліографічні посилання

1. Стасевська О. А. Взаємозалежність моралі і права: актуальність проблеми // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2013. № 3 (17). С. 99-110.

2. Ушаков А. Образ гуманної людини в аспекті виховання моральної особистості / А. Ушаков // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 16. С. 238–240.

3. Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя: Указ Президента України від 15.03.2002 р. за № 258/2002 // Офіційний вісник України від 05.04.2002. – 2002 р., № 12, стор. 6, стаття 555, код акту 21864/2002.

4. Мудрость тысячелетий. Энциклопедия / (сост. Н. Березин; под общей ред. А. Янак). М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2006. 830 с.

5. Алкоголізм в Україні, статистика і цифри. URL: <https://moivubor.com.ua/uk/article/alkogolizm-v-ukrayini-statystyka-i-cyfy>.

6. «Тютюнова» статистика України. URL: <https://sites.google.com/site/tutunopalinna/tutunova-statistika-v-ukraieni>.

7. Страшна статистика: на сьогодні в Україні 500 тисяч наркозалежних. URL: <https://dyvys.info/2017/06/26/strashna-statystyka-na-sogodni-v-ukrayini-500-tysyach-narkozaleznyh/>.

8. Захист суспільної моралі – запорука безпеки молодого покоління. URL: http://gorenynchi.edukit.kiev.ua/bezpeka_ditej_v_interneti/_zahist_suspilnoi_morali/.

Надійшла до редакції 21.03.2018

SUMMARY

Zakharova O.V. Public morality as an object of administrative and legal protection. The article deals with essence and content of public morality as an object of administrative and legal protection. The state of observance of the principles of social morality and the characteristic problems that are being hampered in modern conditions of development of the national humanitarian policy are revealed.

The necessity of the state's response to the protection of public morality is proved, due to the worsening of social, political, economic, organizational-legal, value-orientation, social-deformational problems that have manifested themselves in the moral and ethical sphere during the last decades in society.

The solution of these problems is seen through the use of a wide range of administrative and legal means, which is connected with the public and legal nature of the protection of public morals, which appears as a kind of reflection of the state's attitude to moral and ethical issues, and it is manifested in that: it is the moral standards that became the basis and the basis for the development and consolidation by the legislative authorities of the relevant administrative law; adherence to ethical and moral standards is an important duty of public administration actors; norms of administrative law contain means to ensure the implementation of moral and ethical norms and sanctions for violation of certain moral rules.

In the theory of administrative law, public morality is extremely important, disclosed through the system of state-recognized, formally established legal as well as ethical and individual social norms arising from the social relations of citizens and the state and its institutions and is protected by administrative and legal means. Understanding the essence and content of the categories "society", "morality", as well as "right" in their combination and interdependence determines the role of the state and its responsibility for the proper maintenance of public morality, which is one of the important objects of administrative and legal protection.

The general and specific features of the moral and ethical sphere as an object of administrative and legal protection are determined.

Key words: *morality, social morality, protection of public morals, legislation, administrative and legal guarding.*

УДК 342.95:351.74

Коптев А.М.©

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-1-110-114

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ МВС УКРАЇНИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ, ЩО НИМИ НАДАЮТЬСЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Досліджено зміст діяльності сервісних центрів МВС України, виокремлено напрями їх діяльності у сфері безпеки дорожнього руху, а також критерії для класифікації адміністративних послуг у цій сфері.

Ключові слова: *сервісні центри МВС України, адміністративні послуги, безпека дорожнього руху.*

© Коптев А.М., 2018